

Alhoewel deze weinige gegevens onvoldoende zijn, om met zekerheid iets vast te stellen, zijn ze in zoover interessant, dat ze erop schijnen te wijzen, dat *Sphyrna tudes* meer in den Archipel voorkomt als eenige andere soort, terwijl ten Noorden en ten Oosten de *Sphyrna zygaena* meer zou voorkomen en ten Westen de *Sphyrna blochii*. Slechts na grondig onderzoek zal hier over echter met zekerheid iets kunnen gezegd worden.

De Hamerhaaien zijn zeer vraatzuchtige dieren. Ze leven in diep water en kunnen 3 tot 4 en meer meters lang worden, terwijl ze een gewicht van 200 — 300 en meer K. G. bereiken. Ze brengen talrijke levende jongen ter wereld. Men heeft o.a. eens bij een vijfje 39 goed gevormde jongen van 50 cM. lengte in het lichaam gevonden.

PAUL VAN OYE.

BOEKBESPREKING.

K. HEYNE. De nuttige planten van Nederlandsch Indië. Deel II.
Verkrijgbaar bij KOLFF & Co., Batavia. Prijs f 2,00.

Van dit belangrijke werk dat uit 4 deelen zal bestaan, verscheen enkele jaren geleden het eerste deel, dat thans reeds lang uitverkocht is. Het derde deel is ter perse, na het afdrucken ervan zal onmiddellijk het vierde deel gedrukt en daarna het eerste herdrukt worden.

Het pas verschenen deel bevat al, wat bekend is omtrent het nut der planten van een kleine 50 familiën, waarvan de voornaamste zijn de Piperaceeën, Fagaceeën, Ulmaceeën, Moraceeën, Urticaceeën, Menispermaceeën, Magnoliaceeën, Anonaceeën, Myristicaceeën, Lauraceeën, Rosaceeën en de zeer groote familie der Leguminosen. Honderden planten zijn besproken, waarbij, naast alle betrouwbaars, wat in de oudere literatuur te vinden was, nog talloze tot dusverre onbekende nuttige toepassingen worden vermeld uit alle deelen van den Indischen Archipel benevens het Maleische schiereiland. Het boek is daardoor tot een volledige encyclopedie geworden, die behalve door rijkdom van inhoud uitblinkt door groote betrouwbaarheid. Het Museum voor Economische Botanie te Buitenzorg is een der weinige instellingen van dien aard, waarin de botanische herkomst van het materiaal bewezen wordt door goed geconserveerd herbariummateriaal, dat, evenals de collecties, nog dagelijks in omvang toeneemt, zooals de herbariumbeambten, — weleens zuchtend kunnen getuigen, als hun weer een nieuwe stortvloed over het hoofd spoelt.

De prachtige houtcollectie van het Buitenzorgsch Museum is uniek en staat zeer ver boven die van het Haarlemsch Koloniaal Museum, waarin van vele monsters de botanische afkomst onzeker is. Ook de verzameling vezels, rotans, en oliën te Buitenzorg is zeer groot en door de goede zorgen van den Museumchef behoorlijk op naam gebracht. Dat deze omstandigheid aan het boek ten goede is gekomen, behoeft geen betoog. Geen geringe verdienste van het boek van Heijne is voorts, dat de beknopte niet zelden zelfs gedrongen vorm, waarin de stof verwerkt is, geen afbreuk heeft gedaan aan de aangenaamheid en helderheid van den stijl. Het boek laat zich genoeglijk lezen, hetzij de schrijver de verdienste van een plant recht laat wedervaren, hetzij het fijntjes den sport drijft met overdreven lof en ongegronde verwachtingen. Wie op pagina 54 het stuk over den Koemelkboom gelezen heeft, zal wel overtuigd zijn, dat we de koe voorerst nog niet kunnen missen. Het artikel over rami (*Boehmeria nivea*) rekent voor goed met deze reclame-plant af.

Dat dit werk het resultaat moet zijn van jaren langen harden arbeid, blijkt uit elke bladzijde. Wij zijn den schrijver dankbaar, voor wat hij ons geschonken heeft en kunnen elk onzer lezers aanraden zich het boek aanteschaffen, het is een voortdurende bron van nuttige kennis. De schrijver zal het zeer op prijs stellen, als zijn lezers de door hem verzamelde gegevens weten uittebreiden. Wij nemen deze gelegenheid te baat om de aandacht te vestigen op de door het museum voor Economische Botanie geplaatste advertentie op de vierde pagina van den omslag van dit tijdschrift.

Een mooi en nuttig boek.

Van de hand van den, allen bezoekers van het museum te Buitenzorg welbekenden conservator, de heer P. A. OUWENS, onder kennissen beter bekend als „de Majoor”, is bij E. J. BRILL te Leiden verschenen „De voornaamste gifslangen van Nederlandsch Oost Indië”, met een verhandeling over de verschijnselen bij en over de behandeling van giftigen slangenbeet als belangrijk bijvoegsel door Dr. G. W. KIEWIET DE JONGE.

Een mooi boek om de krachtig uitgevoerde platen, een nuttig boek, omdat het een onderwerp van algemeen belang behandelt, waarvan men tot nu toe op Java weinig wist.

Den teekenaar Rd. SOEDIRMAN komt allen lof toe voor de bijzonder minutieuse wijze, waarop de dieren zijn afgebeeld, terwijl de text door Maj. OUWENS op beknopte, doch zakelijke wijze de noodige bijzonderheden bevat, welke op de afbeeldingen betrekking hebben. De Majoor heeft met de samenstelling van dit werk op uitstekende wijze in een zeer belangrijke leemte voorzien.

De bedoeling immers van den auteur is, zooals hij in het voorwoord zegt: „om aan geneesheeren planters, ambtenaren van B. B., in het kort aan allen, wier plicht het dikwijls is hulp te verleen, in geval mensch of dier door een slang gebeten is, een boekje in handen te geven, door middel waarvan spoedig giftige van onschadelijke slangen kunnen onderscheiden worden”. Er is daarom slechts weinig biologie gegeven, hoofdzakelijk zijn de platen en de beschrijvingen der dieren. De platen zijn onder toezicht van den heer OUWENS vervaardigd.

Van zeer veel belang is ook de bijdrage van Dr. KIEWIET DE JONGE. De verschijnselen, welke bij den beet van een giftige slang optreden, worden naar de twee groepen slangen, waarbij zij het meeste verschillen, in plaatselijke en algemeene onderscheiden. Bij de *Proteroglyphen* treden de algemeene verschijnselen meer op den voorgrond, bij de *Solenoglyphen* meer de locale.

De te nemen maatregelen bij slangenbeet worden uitvoerig behandeld.

Het resumé dezer maatregelen zij hier nog vermeld:

1. Afbinden; 2. verwijdering der wond; 3, mechanische verwijdering van het gif door uitspoelen, uitdrukken enz.; 4, inwrijven van de wond met poeder van overmangaanzure kali, dan wel inspuiten in en om de wond van een oplossing van 1—5% overmangaanzure kali (10—40 c.c.) dan wel chloorgoud 10 c.c. eener 1% oplossing) dit laatste alleen door een medicus te verrichten; 5. Onderhuids dan wel in een ader inspuiten van 10—100 c.c. serum antivenimeux (alleen door een medicus te verrichten); 6. verwijdering der ligatuur (eventueel intermitterend); 7. toediening van matige hoeveelheden alcohol.

Wij wenschen het boek in veler handen, opdat het zijn nuttige rol, bij te dragen tot aanmerkelijke vermindering der gevallen van slangenbeet met noodlottigen afloop, ten volle moge vervullen.

Het werk is verkrijgbaar bij de afdeling A. van het Departement van Landbouw te Buitenzorg, de prijs is f 5.—

L.

Excursie der Afdeling Bandoeng naar de grot van de Tji-Taroem bij Radjamandala.

Om vijf uur vertrokken een 25-tal deelnemers naar bovengenoemde plaats met de trein. Het had de hele vorige week geregend, de rivier was dan ook zeer woest en slechts een klein eindje konden wij in de grot binnenkomen. De grot zit vol vleermuizen, maar een brander daarin gestuurd, om deze dieren aan het vliegen te krijgen, werd door de stroom tegen een steen geslingerd en verging.

Botanics leverde de weg heel wat op. Te veel om op te noemen. De tocht was echter te lang om voortdurend op planten te letten. Ook verschillende dieren, waaronder de blauwzuur afscheidende miljoenpoot trokken de aandacht. Ondanks de slechte toestand van de weg, was het een interessante tocht met veel afwisseling.

Bandoeng.

C. REIJNVAAN.

Algemeene vergadering van de N. I. N. H. V. op Zaterdag 17 Maart a.s. des avonds om 6¹/₂ uur in het gebouw der Koninklijke Natuurkundige Vereeniging (Koningsplein Zuid).

Agenda:

1. Ingekomen stukken.
2. Bestuursverkiezing.
3. Verslag van den 1en Secretaris van het H. B. over den toestand der Vereeniging.
4. Verslag van den Penningmeester.
5. Verslag omtrent de Redactie en het Orgaan.
6. Causerie van den Heer BARTELS over Javaansche vogels.
7. Rondvraag en sluiting.

De 1e Secretaris.